Skogskapellet,
Västra begravningsplatsen

Antikvarisk medverkan vid tillbyggnad av vindfång

Oskarshamn 3:54, Oskarshamn stad, Oskarshamn kommun, Kalmar län, Småland

Ellen Olsson

Kalmar läns museum
Kyrkoantikvarisk rapport oktober 2018

Kalmar läns museums bebyggelseenhet

Kalmar läns museums bebyggelseenhet utför antikvarisk medverkan vid förändringar och renoveringar av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse/ bebyggelsemiljöer. Flera medarbetare är också certifierade som sakkunnig kontrollant av kulturvärden enligt Plan- och bygglagen.

Kalmar läns museum kan även erbjuda expertis inom exempelvis land- och marinarkeologi, konservering och kulturmiljöpedagogik.

www.kalmarlansmuseum.se

Antikvarisk medverkan – vad är det?

Alla kyrkor och kyrkogårdar tillhörande svenska kyrkan byggda före 1940 är skyddade enligt Kulturmiljölagen. Denna lag används också för att skydda vissa andra byggnader, så kallade byggnadsminnen. I Kalmar län handlar det om ca 135 byggnader, bebyggelsemiljöer, parker etc. När en sådan skyddad miljö ska förändras krävs ett särskilt tillstånds-beslut från länsstyrelsen, som får ställa villkor om hur åtgärderna ska utföras. Samma sak gäller när länsstyrelsen fattar beslut om så kallade byggnadsvårdsbidrag till olika kulturhistoriskt värdefulla miljöer eller byggnader runt om i länet.

För att åtgärderna ska genomföras enligt länsstyrelsens beslut, med antikvariskt perspektiv och traditionella metoder och material ”som innebär minsta möjliga skada” på byggnaden eller bebyggelsemiljön ska arbetet följas av antikvarisk expertis, den antikvariske medverkande. Denne ska vara fastighetsägaren och hantverkarna behjälplig med goda råd, följa och dokumentera arbetet samt redovisa genomförda åtgärder i en rapport.

Skogskapellet, Västra begravningsplatsen

Antikvarisk medverkan vid tillbyggnad av vindfång

Oskarshamn 3:54, Oskarshamn stad, Oskarshamn kommun, Kalmar län, Småland

Författare	Byggnadsantikvarie Ellen Olsson (EO)
Foto	Författaren där inte annat anges
Granskad av	Antikvarie Magdalena Jonsson
Layout	Stefan Siverud
Diarienummer	Kalmar läns museum: 32-194-18 Länsstyrelsen Kalmar län: 433-4341-17
Utgivare	Kalmar läns museum 2018
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-1417-10 från Lantmäteriverket.
Utförd av	Kalmar läns museum, Bebyggelseenheten
Kontaktperson	Liselotte Jumme
Beställare	Oskarshamns församling
Kontaktperson	Asbjörn Karlsson
Huvudentreprenör	PGJ Bygg AB, Förrådsgatan 3, 572 36 Oskarshamn, Tobias Brink (TB)
Underentreprenör	Elajo Invest AB, Förrådsgatan 6, Box 904, 572 29 Oskarshamn, Anton Fellt (AF) Mark & Grundteknik AB, Kulltorp Gård, 572 91 Oskarshamn Harald Svenssons Måleri AB, Sörviksvägen 15A, 572 36 Oskarshamn Kolberga Plåtslageri AB, Jugnergatan 19A, 572 32 Oskarshamn
Renoveringsperiod	Maj t o m juli 2018
Fältbesök skedde	2018-05-29 Startmöte: EO, AK, Jens Robertsson (JR), kyrkogårdschef Oskarshamns församling, TB 2018-06-28 Byggmöte 1: EO, AK, JR 2018-08-28 Byggmöte 2: EO, AK, TB, AF 2018-09-26 Slutmöte: EO, AK, TB, AF
Slutbesiktning	Utförs av länsstyrelsen i Kalmar län
Övriga handlingar och digitala fotografier	Förvaras i Kalmar läns museums topografiska arkiv.

Karta över Kalmar län med platsen markerad.

Kort om den aktuella byggnaden

Skogskapellet på Västra begravningsplatsen är skyddat av Kulturmiljölagen (KML) 4 kap.

Skogskapellet på Västra begravningsplatsen i Oskarshamn är ett krematoriekapell som ritades av arkitekterna Arne Strömdal och Per Magnus Österberg. Byggnaden uppfördes 1963 i samband med en större utvidgning av begravningsplatsen. Den har tillbyggts två gånger sedan uppförandet, en gång 1987 och en gång 2010.

Byggnaden har en tidstypisk modernistisk gestalt med strikta former och obehandlade naturmaterial i form av gult fasadtegel, med skifferplattor kring grunden och kopparplåt på taken. Ett utdraget, framspringande baldakintak markerar byggnadens huvudentré. Detta smäckra baldakintak i kopparplåt, som kontrasterar mot byggnadens kubiska rumsvolymer i tegel, utgör ett framträdande formelement i byggnadens arkitektoniska komposition.

Skogskapellet före åtgärd. Mellan de röda konerna ska tillbyggnaden byggas.

Skogskapellet före åtgärd. Platsen för tillbyggnaden sedd från söder.

Skogskapellet före åtgärd. Platsen för tillbyggnaden sedd från sydöst.

Utförda åtgärder

Den antikvariska medverkan har skett i samband med tillståndsgivning för aktuella åtgärder enligt Kulturmiljölagen. Tillstånd utfärdat av Länsstyrelsen i Kalmar.

Skogskapellet

Tillbyggnaden

Tillstånd före renovering

Entrén in till Skogskapellets väntrum bestod av en enkel dörr i en tegelvägg, under byggnadens baldakintak. Ytan under baldakintaken och framför dörren var belagd med kullersten. Dörren var intetsägande och gav inte intryck av att vara kapellets huvudentré, vilket medförde komplikationer när lokalerna skulle användas för olika ceremonier. Någon anställd var alltid tvungen att stå utomhus, utanför dörren, för att ta emot besökarna och lotsa dem rätt, vilket innebar att denna person ibland tvingades utsättas för obehagliga väderleksförhållanden. Likaså uppstod ett stort kallras i väntrummet när entrédörren stod öppen, vilket medförde en hög energiåtgång. Ingången var inte heller tillgänglighetsanpassad.

För att råda bot på ovanstående problem önskar Oskarshamns församling bygga till ett vindfång om ca 15 m^2 under baldakintaket, med mestadels glasytor. Tillbyggnaden ska tydligt markera entrén till Skogskapellet och samtidigt vara tillgänglighetsanpassad. Personalen som tar emot besökarna vid ceremonier skulle på så vis kunna stå väl synlig i den inglasade tillbyggnaden utan att störas av ogynnsamma väderleksförhållanden, samtidigt som kallras i väntrummet reduceras.

Skogskapellet före åtgärd. Platsen för tillbyggnaden sedd från öster.

Skogskapellet före åtgärd. Ytan framför den tilltänkta tillbyggnaden.

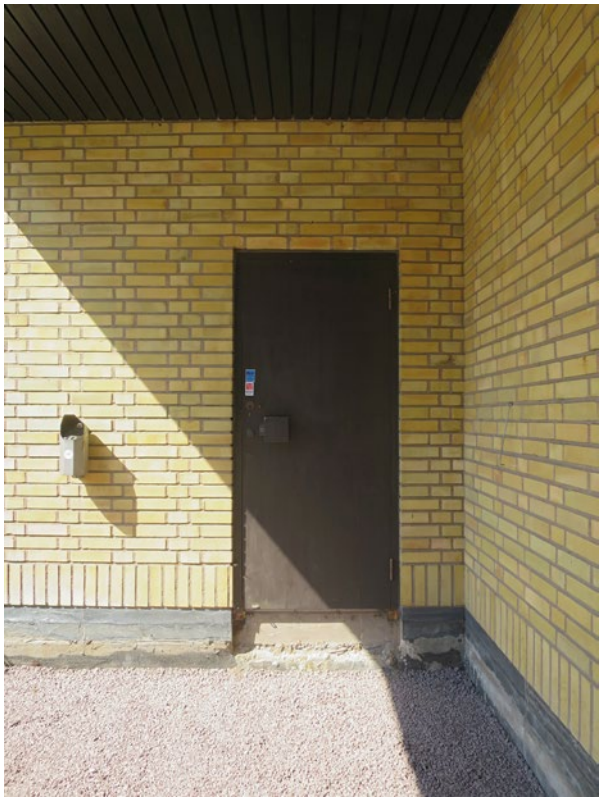

Skogskapellet före åtgärd. Den gamla entrén in till Skogskapellet sedd från utsidan och insidan.

Skogskapellet före åtgärd. Golvet innanför den gamla entrén, i väntrummet. På golvet ligger klinkerplattor från 1963 i en brun kulör.

Skogskapellet före åtgärd. Rundad profil på en av de äldre fönsterkarmarna.

Draghandtaget i trä på den gamla entrédörren.

Skogskapellet under pågående åtgärd. Tillbyggnaden sedd från söder.

Skogskapellet under pågående åtgärd. Tillbyggnaden sedd från öster.

Vidtagna åtgärder

Kullerstenen som täckte ytan för tillbyggnaden togs bort och ytan grävdes ur med ca 30 cm djup. Den urgrävda ytan täcktes därefter med singel och ovanpå detta göts en betongplatta om ca 15 m^2. Längs den södra och den östra kanten av betongplattan göts en högre kant, ca 30 cm hög och 20 cm bred.

Själva stommen till det nya vindfånget byggdes helt i trä. Den norra och västra väggen utgörs av den befintliga byggnaden, medan den södra och östra väggen är nybyggda. Längs de två sistnämna väggarna löper stora fönsterpartier längs med hela väggytan. Den nya entrédörren sattes på den östra väggen, i samma linje som den gamla entrédörren, som nu istället fick fungera som innerdörr.

Den gamla entrédörren togs bort och ersattes med en handikappanpassad glasdörr med träram. En likadan dörr monterades på östra väggen av det nya vindfånget för att fungera som ny entrédörr in till Skogskapellet. Entrédörren fick draghandtag i trä, likt tidigare entrédörr, och innerdörren in till väntrummet, som sitter där den gamla entrédörren satt, fick ett vanligt dörrtrycke i metall. Fönstrens storlek, samt fönster- och dörrkarmarnas profiler kopierades från de fönster och dörrar som redan fanns på Skogskapellet. Fönster- och dörrkarmarna tillverkades helt i trä och laserades i en brun kulör, likt de befintliga fönstren, på både in- och utsida.

Innergolvet belades med klinkerplattor i måttten 20x20 cm och hade en liknande kulör som de klinkerplattor som låg i väntrummet sedan innan. Märket på klinkerplattorna var Golvabia. Innertaket isolerades med stenull och täcktes med vita akustikskivor.

Den betongkant som göts längs den södra och östra väggen målades invändigt i en vit kulör. På utsidan täcktes den in med skifferplattor. Den yta som bildades mellan fönsterpartierna och baldakintaket kläddes på utsidan in med papp och därefter kopparplåt. Detta för att smälta in med de ursprungliga delarna av Skogskapellet, som har samma inklädnader. Invändigt kläddes den yta som bildades mellan fönsterpartierna och innertaket in med gipsskivor som målades i en vit kulör.

Utvändigt anpassades kullerstensbeläggningen så att inga stora trösklar skulle uppstå in till Skogskapellet. Detta åtgärdades genom att kullerstenen framför den nya entrédörren togs bort och marken därunder höjdes. Slutligen lades kullerstenen tillbaka och bildade då en svagt lutande yta upp mot entrén.

Skogskapellet under pågående åtgärd. Tillbyggnaden sedd inifrån från öster. Tillbyggnadens isolerade innertak och den gipsinklädda delen över fönstren och dörrarna.

Skogskapellet under pågående åtgärd. Tillbyggnaden sedd inifrån från norr.

Skogskapellet under pågående åtgärd. Tillbyggnaden sedd inifrån från öster.

Skogskapellet under pågående åtgärd. Den högre, gjutna kanten som löper längs med den södra och östra väggen av tillbyggnaden.

En av fönsterkarmarna på tillbyggnaden sedd utifrån. Notera den rundade profilen.

En av fönsterkarmarna på tillbyggnaden sedd inifrån.

Klinkerplattan som ska läggas i tillbyggnaden jämförd med de gamla klinkerplattorna som ligger i väntrummet.

Skogskapellet under pågående åtgärd. Den gamla entrén har breddats.

Skogskapellet efter åtgärd. Tillbyggnaden sedd från söder.

Skogskapellet efter åtgärd. Tillbyggnaden sedd från öster.

Skogskapellet efter åtgärd. Tillbyggnaden sedd från öster.

Skogskapellet efter åtgärd. Tillbyggnaden sedd inifrån från väster.

Skogskapellet efter åtgärd. Tillbyggnaden sedd inifrån från norr.

Skogskapellet efter åtgärd. Tillbyggnaden sedd inifrån från öster.

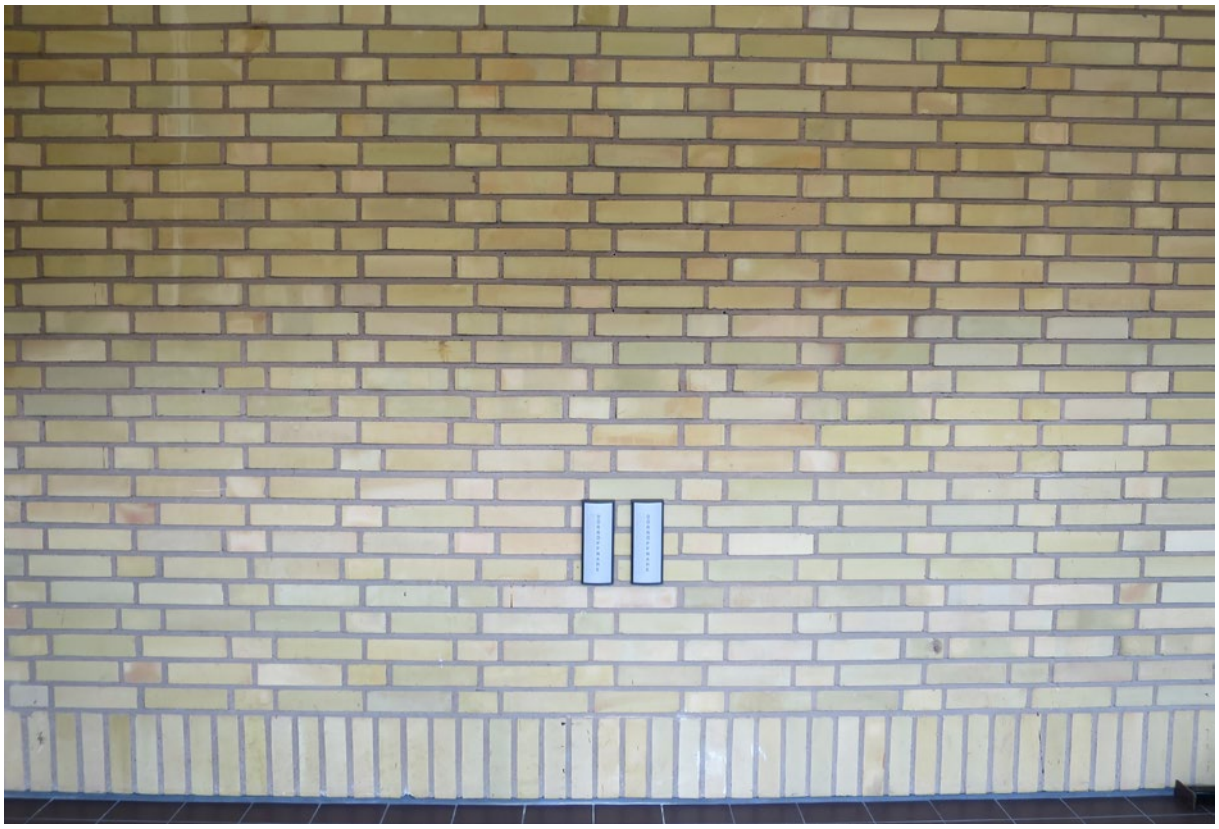

Skogskapellet efter åtgärd. Tillbyggnaden sedd inifrån mot den gamla ytterväggen.

Skogskapellet efter åtgärd. Den gamla entrén in till Skogskapellet sedd från utsidan och insidan.

Skogskapellet efter åtgärd. Golvet i tillbyggnaden. Notera den gjutna kanten som målats i en vit kulör.

Skogskapellet efter åtgärd. Golvet innanför den gamla entrén, i väntrummet. Nya klinkerplattor har ersatt den tidigare skomattan som var infälld i golvet.

Skogskapellet efter åtgärd. En av fönsterkarmarna på tillbyggnaden sedd inifrån.

Efter åtgärd. En av fönsterkarmarna på tillbyggnaden sedd utifrån. Notera den rundade profilen.

Skogskapellet efter åtgärd. Dörrtrycket som sitter på den nya innerdörren mellan tillbyggnaden och väntrummet.

Efter åtgärd. Ytan framför den tilltänkta tillbyggnaden som nu höjts så att tillgängligheten blir större.

Skogskapellet efter åtgärd. Detaljbild på sockeln som är inklädd med svarta skifferplattor, fönsterblecket i koppar och de brunlaserade träfönstren.

Tekniska installationer

Tillstånd före renovering

I den nya tillbyggnaden skulle det finnas ett värmegolv för att värma upp rummet. Här skulle också nya armaturer installeras. Dörrarna skulle även utrustas med dörröppnare med tillhörande dörrtrycken för att öka tillgängligheten in till kapellet.

Vidtagna åtgärder

Innan golvet belades med klinker, monterades elslingor för värme i ett 40 mm tjockt lager spackel. Reglaget till värmegolvet drogs via en utanpåliggande ledning, norr om innerdörren, rakt igenom väggen och ut i väntrummet. Dosan till reglaget hamnade där en tidigare strömbrytare suttit, varför inget nytt hål behövde tas upp på väggen i väntrummet. Den utanpåliggande ledningen i tillbyggnaden kläddes in i ett brunt plasthölje.

I det nya innertaket i tillbyggnaden monterades två vita, runda armaturer från Enesto (modell AVR400) som hade ett mått på 400x400 mm. Dessa monterades centrerat i innertaket och efter varandra i öst–västlig riktning.

Dörröppnare monterades på båda glasdörrarna. Till dessa valdes tillhörande dörrtrycken i en trådlös modell för att undslippa fler eldragningar. Dörrtrycket som skulle placeras på utsidan valde församlingen att, ur tillgänglighetssynpunkt, placera till vänster om entrédörren och en meter ut. För att uppfylla dessa krav konstruerades en löstagbar stolpe som det trådlösa dörrtrycket monterades på. Denna stolpe sätts ut när lokalerna används och tas därefter in. Hålet som blir i backen täcks med en rörbit som förs ner i hålet och som har en järnplatta i toppen som täcker hålet. Stolpen som dörrtrycket sitter på är av järn och har samma utseende och dimension som de järnstolpar som håller upp baldakintaket.

Efter åtgärd. Den utanpåliggande ledningen till värmegolvets reglage kläddes in i ett brunt plasthölje.

Skogskapellet efter åtgärd. Dörröppnare till innerdörren.

Skogskapellet efter åtgärd. Dörröppnare till entrédörren.

Skogskapellet efter åtgärd. Armaturerna i innertaket i tillbyggnaden.

Efter åtgärd. Dosan till värmereglaget, strömbrytare samt trådlöst dörrtrycke till dörröppnaren i väntrummet, norr om innerdörren.

Efter åtgärd. Trådlösa dörrtrycken på norra väggen i tillbyggnaden, en till vardera dörr.

Skogskapellet efter åtgärd. Den löstagbara stolpen på utsidan av entrédörren, på vilken dörrtrycket monterats.

Skogskapellet efter åtgärd. Rörbiten, med en järnplatta på toppen, som förs ner i hålet för stolpen med dörröppnaren när denna inte används.

Kommentarer

Dörröppnaren som sitter på innerdörren mellan tillbyggnaden och väntrummet ska målas in i en brun kulör, likt dörren, för att smälta in mer.

Draghandtagen i trä till entrédörr skulle vid slutmötet fortfarande monteras. Fästet till dessa diskuterades på plats och antikvarisk expert, tillsammans med församlingen och entreprenören, kom fram till att använda en mindre träkloss som fäste för draghandtaget. En likadan lösning har gjorts på intilliggande portar in till kapellet.

En av de utvändiga armaturerna som satt i baldakintaket fick flyttas en bit österut, då den ”krockade” med tillbyggnaden.

Under arbetets gång noterades att den järnstolpe närmast tillbyggnaden, som var en av de stolpar som höll upp baldakintaket, var sönderrostad nedtill och riskerade att lossna helt från marken. Ett beslut togs mellan församlingen och entreprenören att byta ut hela denna järnstolpe. Den nya järnstolpen har samma dimension och infästning som den tidigare och målades in i samma bruna kulör.

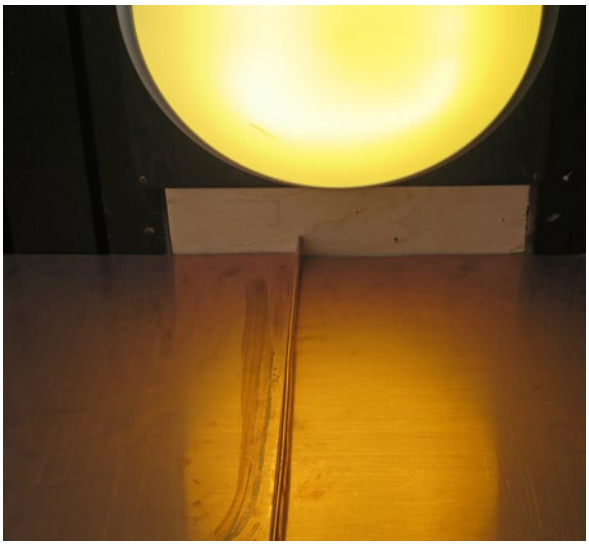

Den utvändiga armaturen som var tvungen att flyttas österut. Hålet som blev efter den gamla placeringen byggdes igen och syns delvis här. Den igenbyggda ytan kommer målas in i samma bruna kulör som omkringliggande ytor.

Skogskapellet efter åtgärd.

Sändlista

Länsstyrelsen i Kalmar län, 391 86 Kalmar, 2 ex
Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 Stockholm, 2 ex
Oskarshamns församling, Box 175, 572 24 Oskarshamn, 1 ex
Kalmar läns museum, topografiska arkivet, 1 ex
PGJ Bygg AB, Förrådsgatan 3, 572 36 Oskarshamn, 1 ex

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se